

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.67.10>
УДК 614.253

ЕВТАНАЗІЯ В США ТА КАНАДІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ

Фетько Ю.І.,

*доктор філософії у галузі права,
доцент кафедри міжнародного права
Ужгородського національного університету*

Фетько Ю.І. Евтаназія в США та Канаді: теоретико-правові засади.

У статті досліджено, що внаслідок розвитку науково-технічного прогресу права людини набувають все більше своєї актуальності. Сьогодні відбувається становлення нового виміру прав людини – четвертого покоління прав люди, передбачаючи право людини на зміну статі, трансплантацію органів, одностатеві шлюби, евтаназію тощо. Особливу увагу науковців привертає проблема евтаназії. Для теорії права проблема евтаназії і її співвідношення з законом, представляють особливий інтерес. Проблема легалізації евтаназії в Україні є достатньо складним і дискусійним питанням. У правовій науці вченими досліджено різні аспекти легалізації евтаназії, зокрема таких країн як: Австрія, Азербайджан, Бельгія, Греція, Грузія, Данія, Індія, Ісландія, Іспанія, Італія, Нідерланди, Німеччина, Польща, Португалія, Швейцарія та Японії, але як видається є малодослідженою є евтаназія у правових системах США та Канади. Сьогодні у США правове регулювання евтаназії зумовлюється федеративним територіальним устроєм держави, де штати можуть встановлювати свої власні закони, це стосується і евтаназії. Евтаназія дозволена у 9 штатах, зокрема: Вашингтон, Вермонт, Гаваї, Каліфорнія, Колорадо, Мейн, Монтана, Нью-Джерсі, Орегон і окрузі Колумбія. У Канаді передумовою прийняття Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу та внесення відповідних змін до інших законів (щодо медичної допомоги при смерті)» стала справа «Картер проти Канади». Закон «Про внесення змін до Кримінального кодексу та внесення відповідних змін до інших законів (щодо медичної допомоги при смерті)» на федеральному рівні встановлює основи надання медичної допомоги при смерті в усій країні. Щодо провінцій та територій Канади, то вони мають повноваження законодавчо регулювати питання медичної допомоги при смерті, якщо вони не вступають у суперечність із федеральним законом. Більшість провінцій і територій прийняли керівні принципи та політику щодо медичної допомоги при смерті. Квебек – єдина провінція, яка прийняла закон, що регулює медичну допомогу при смерті.

Ключові слова: правова система, правове регулювання, евтаназія, США, Канада.

Fetko Y. I. Euthanasia in the USA and Canada: theoretical and legal basis.

The article investigates that due to the development of scientific and technological progress human rights are becoming increasingly relevant. Today, a new dimension of human rights is emerging - the fourth generation of human rights, providing for the human right to gender reassignment, organ transplantation, same-sex marriage, euthanasia, and so on. The problem of euthanasia attracts special attention of scientists. For the theory of law, the problem of euthanasia and its relationship with the law are of particular interest. In legal science, scholars have studied various aspects of the legalization of euthanasia, including countries such as Austria, Azerbaijan, Belgium, Greece, Georgia, Denmark, India, Iceland, Spain, Italy, the Netherlands, Germany, Poland, Portugal, Switzerland and Japan, but it seems is little studied is euthanasia in the legal systems of the United States and Canada. Today in the United States, the legal regulation of euthanasia is determined by the federal territorial structure of the state, where states can establish their own laws, this also applies to euthanasia. Euthanasia is allowed in 9 states, including Washington, Vermont, Hawaii, California, Colorado, Maine, Montana, New Jersey, Oregon and the District of Columbia. In Canada, a prerequisite for acceptance. The Law "On Amendments to the Criminal Code and Amendments to Other Laws (Regarding Medical Care at Death)" became the case of Carter v. Canada. The Law "On Amendments to the Criminal Code and Appropriate Amendments to Other Laws (Concerning Medical Care at Death)" at the federal level establishes the basis for the provision of medical care at death throughout the country. As for the provinces and territories of Canada, they have the power to legislate on death care, provided that they do not conflict with federal law. Most provinces and territories have adopted guidelines and policies for death care.

Quebec is the only province that has passed a law, which regulates medical care at death.

Key words: legal system, legal regulation, euthanasia, USA, Canada.

Постановка проблеми. Внаслідок розвитку науково-технічного прогресу пава людини набувають все більше своєї актуальності. Сьогодні відбувається становлення нового виміру прав людини – четвертого покоління прав люди, передбачаючи право людини на зміну статі, трансплантацію органів, одностатеві шлюби, евтаназію тощо. Особливу увагу науковців привертає проблема евтаназії. Для теорії права проблема евтаназії і її співвідношення із законом, представляють особливий інтерес. Проблема легалізації евтаназії в Україні є достатньо складним і дискусійним питанням. У правовій науці вченими досліджено різні аспекти легалізації евтаназії, зокрема таких країн як: Австрія, Азербайджан, Бельгія, Греція, Грузія, Данія, Індія, Ісландія, Іспанія, Італія, Нідерланди, Німеччина, Польща, Португалія, Швейцарія та Японії, але як видається малодослідженою є евтаназія у правових системах США та Канади.

Стан опрацювання. Різні аспекти цієї проблематики досліджено такими вченими, як: Борисович Н.М., Вітрук М.Д., Гнеушева Т.Б., Горова О.П., Грищенко О.В., Губенко Г.В., Гуцал І.Ю., Данко В.Й., Данко Д.В., Ільченко К.В., Колодія А.В., Кольба О.С., Коновалов Л.П., Лукаш Є.Ю., Марисюк К., Мерник А.М., Михайленко В.П., Олійник А.Д., Робінович П.А., Рогач І.М., Сіврюк К., Соловйов А.В., Старовойтова О.Е., Шаликова Н.І. та ін., однак місце евтаназії в правових системах США та Канади є малодослідженим сучасною юридичною наукою.

Метою статті є дослідити теоретико-правові засади евтаназії в США та Канаді.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні у США правове регулювання евтаназії зумовлюється федеративним територіальним устроєм держави, де штати можуть встановлювати свої власні закони, це стосується і евтаназії. Евтаназія дозволена у 9 штатах, зокрема: Вашингтон, Вермонт, Гаваї, Каліфорнія, Колорадо, Мейн, Монтана, Нью-Джерсі, Орегон і окрузі Колумбія (евтаназію у США називають самогубством за допомогою лікаря). У цих штатах евтаназія регулюється законами, зокрема: в Орегоні Законом «Про гідну смерть» від 8 листопада 1994 року [1], у Каліфорнії Законом «Про можливість закінчення життя» від 5 жовтня 2015 року [2], у Колорадо Законом «Про можливість закінчення життя» від 8 листопада 2016 року [3], у Колумбії Законом «Про гідну смерть» від 19 грудня 2016 року [4], у Вермонті Законом «Про вибір і контроль пацієнтів у кінці життя» від 20 травня 2013 року [5], у Вашингтоні Законом «Про гідну смерть» від 4 листопада 2008 року [6], у Нью-Джерсі Законом «Про допомогу невиліковно хворим» від 12 квітня 2019 року [7], у Мені Законом «Про введення в дію Закону про гідну смерть в штаті Мен» від 12 червня 2019 року [8], На Гаваях Законом «Наша турбота, наш вибір» від 5 квітня 2018 року [9].

Спільними ознаками згідно положень законодавства штатів питання евтаназії, самогубство за допомогою лікаря, є те, що для застосування процедури самогубства за допомогою лікаря пацієнт має бути віком від 18 років; мешканцем відповідного штату, де має відбутись процедура самогубства за допомогою лікаря; пацієнт має здатність приймати та повідомляти рішення щодо здоров'я самостійно; у нього має бути діагностовано смертельне захворювання, яке призведе до смерті протягом 6 місяців або менше. Лікуючий лікар для застосування процедури самогубства за допомогою лікаря повинен мати ліцензію у тому ж штаті, що і знаходиться пацієнт; встановлений лікарем діагноз пацієнту є смертельна хвороба, і такому пацієнту залишилося жити 6 місяців або менше; такий діагноз також повинен засвідчуватись лікарем-консультантом, який також повинен засвідчити, що пацієнт є психічно здоровим приймати рішення щодо здоров'я та повідомляти їх, до прикладу, якщо будь-який лікар визначить, що пацієнт має психологічні відхилення, то його направляють на психологічне обстеження; лікуючий лікар зобов'язаний повідомити пацієнта про альтернативні варіанти лікування болю; також лікуючий лікар повинен попросити пацієнта повідомити своїх близьких про прохання щодо призначення йому рецепта для застосування процедури самогубства за допомогою лікаря.

Для застосування процедури самогубства за допомогою лікаря пацієнтом здійснюється декілька запитів, зокрема: перший запит до лікаря усний, період очікування 15 днів (на Гаваях та Мейні період очікування 20 днів); другий запит до лікаря усний, період очікування 15 днів (на Гаваях та Мейні період очікування 20 днів); третій запит до лікаря є вже письмовий. Лікарі та пацієнти, які дотримуються положень законодавства, щодо застосування процедури самогубства за допомогою лікаря, захищені від кримінальної відповідальності [10].

На відміну 9 штатів, зокрема, Вашингтон, Вермонт, Гаваї, Каліфорнія, Колорадо, Мейн, Монтана, Нью-Джерсі, Орегон і окрузі Колумбія де питання евтаназії, самогубство за допомогою лікаря, врегулюється відповідним законом, то у штаті Монтана є судові рішення щодо евтаназії, самогубства за допомогою лікаря. У справі Бакстер проти Монтани позивачі (четверо лікарів із штату Монтана, «Compassion and Choices» та Роберт Бакстер, 76-річний водій вантажівки з Біллінгса, який помер від лімфолейкозу) просили

перший судовий окружний суд Монтани встановити конституційне право отримувати і надавати допомогу при смерті. Суддя Дороті Маккартер постановила, що невиліковно хворий пацієнт має законне право гідно померти відповідно до розділів 4 та 10 статті II Конституції Монтани. Сюди входить право «... скористатися допомогою свого лікаря для отримання рецепта про смертельну дозу ліків, яку пацієнт може прийняти самостійно, якщо він вирішить припинити своє життя ...». У рішенні також зазначалося, що «... право пацієнта на гідну смерть включає і захист лікаря цього пацієнта від відповідальності згідно законодавства штату ...». Верховний суд штату у справі Бакстер проти Монтани ухвалив рішення 31 грудня 2009 року на користь позивачів [11]. Генеральний прокурор штату Монтана оскаржив рішення судді Маккартер до Верховного суду Монтани. Однак Суд встановив, що «... ми не знаходимо у законодавстві штату Монтана жодних ознак того, що допомога лікаря у смерті, яка надається невиліковно хворим, психічно компетентним дорослим пацієнтам, суперечить державній політиці ...», і тому лікар, який надає допомогу, захищений від кримінальної відповідальності за згодою пацієнта [12].

17 лютого 2011 року законодавчий орган Монтани подав два законопроекти про самогубство за допомогою лікаря. Згідно з газетою *Billings Gazette*, «... можна було б взагалі заборонити таку практику (LC0041 - республіканський сенатор Грег Хінкл), тоді як інший (LC0177 - сенатор-демократ Дік Барретт) відзначив, що лікар має діагностувати пацієнта як невиліковно хворого, а пацієнт має висловити добровільні усні та письмові прохання про призначення йому смертельних ліків. І такі прохання повинні підписати два свідки, а пацієнт ще повинен отримати і висновок другого лікаря». Але наразі чинне законодавство штату Монтана забезпечує тільки імунітет лікарям для припинення або відміни лікування, що підтримують життя невиліковно хворого пацієнта [10].

У Канаді передумовою прийняття Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу та внесення відповідних змін до інших законів (щодо медичної допомоги при смерті)», евтаназію у Канаді називають медичною допомогою при смерті [13], стала справа «Картер проти Канади». 15 червня 2012 року суддя Лінн Сміт скасувала заборону Кримінального кодексу Канади щодо евтаназії [14]. Вона виявила, що це порушує розділи 7 та 15 Канадської хартії прав і свобод. Її визнання недійсним пункту s.241 (b) Кримінального кодексу було призупинено на 12 місяців, щоб дати уряду час на виправлення закону. Уряд подав апеляцію, а рішення судді Сміт було скасовано Апеляційним судом Британської Колумбії у 2013 році [15]. Більшість задовольнила апеляцію на підставі рішення у справі (відзначалось, що питання було вирішено Верховним судом Канади у справі Родрігес проти Британської Колумбії) [16]. Верховний суд Канади заслухав апеляційну скаргу у цій справі у жовтні 2014 року та опублікував своє рішення 6 лютого 2015 року [17]. Верховний суд Канади (одноголосно) у своєму рішенні виніс, що заборона на евтаназію порушує розділ 7 Канадської хартії прав і свобод, вона забороняє доступ для «... повнолітньої особи, яка (1) чітко погоджується на припинення життя і (2) має важкий та невиліковний медичний стан (включаючи хворобу чи інвалідність), що спричиняє стійкі страждання нестерпні для людини ...» (невиліковний стан, зазначає Суд, що це стан який не може бути полегшено за допомогою прийнятних для особи засобів) [16].

До цього рішення активна допомога особі у позбавленні життя була злочином, передбаченим статтею 241 (b) Кримінального кодексу. Крім того, у статті 14 Кримінального кодексу зазначалось, що жодна особа не може дати згоди на заповідання їй смерті. 17 червня 2016 року було прийнято Закон «Про внесення змін до Кримінального кодексу та внесення відповідних змін до інших законів (щодо медичної допомоги при смерті)» на федеральному рівні, який встановлював основи надання медичної допомоги при смерті в усій країні [18].

У Канаді питання медичної допомоги при смерті є спільною юрисдикцією між провінційними та федеральними законодавчими органами. Хоча федеральний парламент має повноваження приймати законодавчі акти у кримінальних справах відповідно до пункту 91 (27) Конституційного закону 1867 року, пункти 92 (7), (13) та (27) Конституції дозволяють парламентам провінцій приймати законодавчі акти у справах, що стосуються здоров'я. Таким чином, як федеральні, так і провінційні законодавчі органи можуть приймати закони про медичну допомогу при смерті, залежно від обставин та спрямованості законодавства тощо [18].

На федеральному рівні законодавство про медичну допомогу при смерті було прийнято 17 червня 2016 року. Після бурхливих дискусій між Палатою громад і Сенатом, законопроект С-14, Закон «Про внесення змін до Кримінального кодексу та внесення відповідних поправок до інших законів (щодо медичної допомоги при смерті)», отримав королівську згоду та набув чинності [19]. Однак, сфера дії цього закону набагато вужча, ніж рішення Верховного суду у справі «Картер проти Канади» [18].

Щодо провінцій та територій Канади, то вони також мають повноваження законодавчо регулювати питання медичної допомоги при смерті, якщо вони не вступають у суперечність із федеральним законом. Хоча більшість провінцій і територій прийняли керівні принципи та політику щодо медичної допомоги при смер-

ті. Квебек – єдина провінція, яка прийняла закон, що регулює медичну допомогу при смерті. Насправді провінція Квебек була першою у Канаді, яка прийняла законодавство з питань надання медичної допомоги при смерті, ще до винесення рішення у справі Картера. Квебек прийняв свій Закон «Про прояв пошани при відході із життя» у червні 2014 року [20]. Оскільки цей Закон був прийнятий до рішення у справі Картера і, таким чином, до визнання недійсними статей 14 та 7 Кримінального кодексу, положення, що стосуються медичної допомоги при смерті, спочатку були визнаними такими, що не має сили. Із винесенням рішення у справі Картера закон набув чинності у провінції Квебек 10 грудня 2015 року і був оголошений конституційним. Однак, на відміну від федерального закону, закон Квебеку, який стосується медичної допомоги при смерті, не дозволяє пацієнтові самостійно вводити смертельні ліки шляхом самогубства за допомогою лікаря. У відповідь на прийняття нового федерального закону, Квебеку ймовірно, доведеться внести зміни до свого Закону «Про прояв пошани при відході із життя», щоб гармонізувати його із федеральним законодавством [18].

У Канаді Закон «Про внесення змін до Кримінального кодексу (щодо медичної допомоги при смерті), який прийняли 17 березня 2021 року включає відповідь федеральної влади на рішення Верховного суду Квебеку від вересня 2019 року в Трушоні [21], що стосувалося положень Федерального кримінального кодексу про медичну допомогу при смерті [22] та Закону «Про прояв пошани при відході із життя» [23]. У цьому рішенні вказується, що Федеральний кримінальний кодекс визначає, що особа має право на медичну допомогу при смерті лише якщо природна смерть була «обґрунтовано передбачуваною» і не суперечить Канадській хартії прав і свобод. Поправки до Федерального кримінального кодексу, також стосуються деяких питань, які були порушені з моменту внесення перших змін до положень кодексу щодо медичної допомоги при смерті у 2016 році. Зміни до Федерального кримінального кодексу про медичну допомогу при смерті стосуються встановлення процедурних гарантій для осіб чия природна смерть неможливо передбачити та щодо запобіжних заходів, які застосовуються осіб чия природна смерть є обґрунтовано передбачуваною. Також змінюють критерії прийнятності, встановлюючи, що психічна хвороба не є хворобою, або інвалідність з метою права на отримання медичної допомоги при смерті тощо [24].

Висновки. Сьогодні у США правове регулювання евтаназії зумовлюється федеративним територіальним устроєм держави, де штати можуть встановлювати свої власні закони, це стосується і евтаназії. Евтаназія дозволена у 9 штатах, зокрема: Вашингтон, Вермонт, Гаваї, Каліфорнія, Колорадо, Мейн, Монтана, Нью-Джерсі, Орегон і округі Колумбія. У Канаді передумовою прийняття Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу та внесення відповідних змін до інших законів (щодо медичної допомоги при смерті)» стала справа «Картер проти Канади». Закон «Про внесення змін до Кримінального кодексу та внесення відповідних змін до інших законів (щодо медичної допомоги при смерті)» на федеральному рівні встановлює основи надання медичної допомоги при смерті в усій країні. Щодо провінцій та територій Канади, то вони мають повноваження законодавчо регулювати питання медичної допомоги при смерті, якщо вони не вступають у суперечність із федеральним законом. Більшість провінцій і територій прийняли керівні принципи та політику щодо медичної допомоги при смерті. Квебек – єдина провінція, яка прийняла закон, що регулює медичну допомогу при смерті.

Список використаних джерел:

1. The Oregon death with dignity act. URL: <https://euthanasia.procon.org/wp-content/uploads/sites/43/ordeathwithdignityact.pdf>
2. End of life. URL: <https://euthanasia.procon.org/wp-content/uploads/sites/43/end-of-life-option-act-ca.pdf>
3. End-of-life Options. URL: <https://euthanasia.procon.org/wp-content/uploads/sites/43/colorado-physician-assisted-suicide-law-2016.pdf>
4. D.G. Act 21-577. URL: <https://euthanasia.procon.org/wp-content/uploads/sites/43/dc-signed-law.pdf>
5. An act relating to patient choice and control at end of life. URL: https://euthanasia.procon.org/wp-content/uploads/sites/43/act039_vermont_death_with_dignity.pdf
6. The Washington Death with Dignity Act. URL: <https://euthanasia.procon.org/wp-content/uploads/sites/43/ euthwashingtonstatelaw.pdf>
7. “Medical Aid in Dying for the Terminally Ill Act”. URL: <https://euthanasia.procon.org/wp-content/uploads/sites/43/new-jersey-pas-law-a1504.pdf>
8. An Act to Enact the Maine Death with Dignity Act”. URL: <https://euthanasia.procon.org/wp-content/uploads/sites/43/ maine-hp-948.pdf>

9. Be in enacted by the legislature of the state of Hawaii. URL: <https://euthanasia.procon.org/wp-content/uploads/sites/43/hawaii-pas-legalization.pdf>
10. States with Legal Physician-Assisted Suicide. URL: <https://euthanasia.procon.org/states-with-legal-physician-assisted-suicide/>
11. Montana First judicial district court lewis and Clark County. URL: https://euthanasia.procon.org/wp-content/uploads/sites/43/mccarter_opinion_montana.pdf
12. State Supreme Court: Baxter v. Montana. URL: https://euthanasia.procon.org/wp-content/uploads/sites/43/baxtr_v_mont_sum.pdf
13. Euthanasia in Canada. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Euthanasia_in_Canada
14. Carter v Canada (Attorney General), 2012 BCSC 886. URL: <https://www.canlii.org/en/bc/bcsc/doc/2012/2012bcsc886/2012bcsc886.html>
15. Carter v. Canada (Attorney General), 2013 BCCA 435 (CanLII) . URL: [https://www.canlii.org/en/bc/bcca/doc/2013/2013bccca435/2013bccca435.html?autocompleteStr=carter%20v%20canada%20\(attorney%20ge&autocompletePos=3](https://www.canlii.org/en/bc/bcca/doc/2013/2013bccca435/2013bccca435.html?autocompleteStr=carter%20v%20canada%20(attorney%20ge&autocompletePos=3)
16. Euthanasia - End-of-Life Law and Policy in Canada. URL: http://eol.law.dal.ca/?page_id=238
17. Carter v. Canada (Attorney General) . URL: <https://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/14637/index.do>
18. Ruth Levush Legalization of Medical Assistance in Dying in Canada. URL: <https://blogs.loc.gov/law/2016/07/legalization-of-medical-assistance-in-dying-in-canada/>
19. An Act to amend the Criminal Code and to make related amendments to other Acts (medical assistance in dying). URL: <https://www.parl.ca/DocumentViewer/en/42-1/bill/C-14/royal-assent#EH5>
20. Act respecting end-of-life care. URL: <http://legisquebec.gouv.qc.ca/en/showDoc/cs/S-32.0001?&digest>
21. Truchon c. Procureur général du Canada, 2019 QCCS 3792 (CanLII). URL: https://lop.parl.ca/sites/PublicWebsite/default/en_CA/ResearchPublications/LegislativeSummaries/432C7E#txt8
22. Criminal Code of Canada. URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-46/page-53.html#h-119931>
23. Quebec's law relating to medical assistance in dying (MAID). URL: https://lop.parl.ca/sites/PublicWebsite/default/en_CA/ResearchPublications/LegislativeSummaries/432C7E#ftn8
24. Legislative Summary of Bill C-7: An Act to amend the Criminal Code (medical assistance in dying)). URL: https://lop.parl.ca/sites/PublicWebsite/default/en_CA/ResearchPublications/LegislativeSummaries/432C7E#ftn8